

GROEN VAN PRINSTERER

(† 1876)

THE VOORBURG, EVEN BUITEN DE KOM van het dorp, en rechts van den weg, als men het dorp in de richting van Delft naar Leiden doorwandelt, verrijst een aanzienlijk, in achttiende-eeuwschen stijl opgetrokken buitenverblijf. Het draagt den naam: „Vreugde en Rust.”

In die spreuk lag de wijsheid besloten van de leidende Nederlanders uit dien tijd. Vreugde, zooveel 't maar kon; en rust, om die vreugde te genieten. Rust met eere, als 't kon; rust met schande, als 't niet anders kon; en rust tot elken prijs....

Dat was de achttiende eeuw. Maar de negentiende eeuw klopte met een forsich geluid aan de poort, en in 1801 werd daar de staatsman Groen van Prinsterer geboren.

Maar neen! hij heeft dien naam later van zich afgewezen. „Een staatsman niet, maar een evangeliedienaar!” dat is zijn gevleugeld woord geworden, dat in hutten en paleizen heeft weerklonken.

Het was een aanduiding van zijn standpunt. Een geloofsbelijdenis was het; het borrelde op uit het innerlijkste van zijn wezen....

„Ik ben niet van uw geloof,” schreef Thorbecke aan Groen een keer. Het scheelde waarlijk veel! Thorbecke was een wijsgeer; Groen een geloovige, en voor Groen was de geschiedenis meer dan een vraagbaak — ze was voor hem een monument; een lichtende fakkel.

Thorbeckes oog stond koel en kritisch, terwijl zich in het oog van Groen Christelijke zachtmoedigheid weerspiegelde. Maar de vastberadenheid was even groot als de zachtmoedigheid, en als er één man in Nederland was, die zich wist te beheerschen, dan was Groen het.

Men zou 't zoo niet zeggen, dat hij die zelfbeheersching noodig had. Sober en eenvoudig, sprak hij nooit met stemverheffing in de Tweede Kamer. Altijd even rustig; even kalm; somwijlen een ironische, zacht-spottende trek om de lippen — dat was alles....

En nochtans — hoe menigmaal heeft het gekookt in zijn binnenste! en hoe kon zijn bloed gloeien van toorn, van verontwaardiging! Want de felste smaadredenen werden hem niet gespaard; hij werd een unicum genoemd; een portret uit de oude doos; een droomer uit de vorige eeuw....

Zoo stond hij op zijn eenzamen wachtpost; een generaal zonder soldaten; en in die eenzaamheid is dat andere gevleugeld woord uit zijn mond geboren geworden: „In ons isolement ligt onze kracht.”

Velen in het land hebben dat woord niet begrepen en er zich aan geërgerd, maar Groen ging voort met zijn taak en bouwde en legde het Christelijk-historische fundament, waarop het anti-revolutionaire gebouw verrees. En aldoor klonk zijn betuiging: „Een staatsman niet, maar een evangeliedienaar!”

Thorbecke had het vrij wat gemakkelijker dan Groen — o, dat was een hemelsbreed verschil! Thorbecke was op het harde af, terwijl een vurige hartstochtelijkheid de onderstroming vormde van Groens zieleven!

Wat kon hij teeder zijn, als een zijner volgelingen onder de Filistijnen verdwaalde! Dan noodigde de herder; hij riep; hij floot — hij had er geen rust van, zoolang dat schaap niet terug was onder zijn herdersstaf.

☒ Dat was de hartstocht der teederheid.... ☒

Maar er woonde nog een andere hartstocht in zijn ziel: dat was de hartstocht van den strijd, om den draak van den revolutiegeest te bekampen en te vernietigen! In dien strijd kende hij geen vermoeidheid, geen inzinking, geen vrees; hij was een strijdbare held, en wist de stillen in den lande, die met een boekje in een hoekje zaten, op te wekken tot dien strijd.

Dat ging niet zoo gemakkelijk — daar haperde veel aan. Deze stillen vreesden zich te bezondigen, als zij zich met de politiek afgaven, maar de macht der persoonlijkheid en de overtuiging, dat Groen een gekende des Heeren was, brak hun schuchterheid.

Zoo verkreeg Groen een eenige positie. Door zijn hoogen maatschappelijken rang stond hij ver boven de meesten zijner volgelingen, en in geleerdheid en kennis overtrof hij hen allen.

Zoo gingen dan de kerkelijke menschen naar hem toe, om onderwezen te worden in de anti-revolutionaire beginselen, terwijl de anti-revolutionairen hem over teksten in den Bijbel raadpleegden. Voor de eersten was hij de staatsman, voor de laatsten de schriftgeleerde.

Dan had deze man, door God met de schitterendste gaven van hoofd en gemoed toegerust, nog iets aparts, iets eigenaardigs, een kinderlijke naïeviteit, die een zachten glans wierp over de arena, waar gestreden werd. Die naïeviteit kwam soms naar voren, als hij de beschouwingen aanhoorde, die door de oppositie aan zijn persoon werden gewijd. Dan scheen hij op de hoogte van den berg te staan, waar geen pijn hem kon kwetsen, en met onmiskenaar behagen luisterde hij dan naar die beschouwingen. ☒

Hij bevond zich een keer in een wereld van heuvelen en valleien. De maaiers maaiden de tarweakkers; kleine meisjes plukten veldbloemen, en Groen, de tamelijk lange man met het schrale gezicht en het aristokratisch uiterlijk stond daar peinzend bij een beek.

Die beek was zijn beeld: beweeglijk, rusteloos, gevoed door onzichtbare bronnen. Die beek kan bruisen; soms vloeit ze zachtkens voort. Zij zwoegt en zij juicht bij beurte, en de wandelaar staart in dat kristalheldere water, en de kiezelsteentjes op den bodem der bedding kan hij tellen — ziedaar het beeld van Groen van Prinsterer.

Zijn tegenstanders hebben hem een domper genoemd, een reactionair, een trekschuit-mensch, maar aan zijn oprechtheid is nooit getornd. Zij bleef onaantastbaar.

Het was toch een heerlijk leven in spijt van alle moeite, tegenstand en de bitterste teleurstellingen — o gewis! toch een heerlijk leven, rijk aan goede werken — en vruchtbaren arbeid voor zijn vaderland. Want al was zijn voornaam „Guillaume,” zijn hart klopte voor vorst en vaderland, en was Prins Willem I ook niet „Guillaume” gedoopt, en is hij nochtans niet de Vader des Vaderlands geworden?

Bovendien was zijn huwelijk, al bleef het kinderloos, met Elizabeth M. M. van der Hoop, de Groningsche burgemeestersdochter, een huwelijk van ongerepte schoonheid. Zijn vrouw was zijn Manninne; zij waren samen één in het allerheiligst geloof, terwijl zij door hun aanleg, hun karakter bij elkaar pasten als de zon bij een blauwen hemel.

Door twee vrouwen, wier beeld door den Spreuken-dichter in onnavolgbare poëzie is beschreven, heeft Groen de hoogte beklommen, waar hij thans voor ons staat in de geschiedenis. Die eene vrouw was zijn moeder; de andere was zijn gade, die gedurende bijna

☒ „In den nacht van 2 tot 3 Mei, 't geen hij noemde een Goddelijk licht, geheel 't verschieft verlichtende — als van zijn ziekbed tot Gods genadetroon — wegne- mende alle bezwaren van zijn ziel. Een glans, die alles overschijnt!”

Maar hij bouwde niet op dat licht. Christus was zijn licht; nadrukkelijk verklaarde hij: „Christus alleen en Zijne gerechtigheid, daarop ga ik de eeuwigheid in. Uw kroon, Uw kroon, o Heere, Uw kroon ligt op mijn graf!”

Het zou sterven worden. In 't begin der ziekte had Groen nog gemeend, dat het een voorbijgaande onge- steldheid zou zijn, maar toen de ziekte toenam, zei hij: „Is 't anders, dan is 't ook goed.”

Hij klaagde over groote vermoeidheid, zooals een bergbeklimmer dat kan voelen, als hij den steilen top gaat bestijgen. Zware aanvechtingen kwamen er ook, maar uit de branding der golven rees Christus voor hem op als een Rots der behoudenis.

Jezus was dicht bij hem, en hij zag Jezus alleen. Hij wees op den opengeslagen Bijbel en onderstreepte den tekst van Openb. 7: 9—17. Daaronder schreef hij met stervende hand: „Amen, Jezus Christus, Amen!”

De laatste dagen sprak hij niet meer, maar ineens klonk zijn afscheidsgroet. Het was de vroegere stem, en 't was zijn zwanezang . . .

„Christus is mijn kracht! Hij is mijn troost! Hij is mijn hoop!” Zoo sprak hij.

Op een Vrijdagmorgen te half zeven overleed de man, wiens stap nadreunt in de staatkundige geschie- denis van ons vaderland. Het was in de maand Mei, als de Lente is gekomen en de zangvogel zijn stem verheft met kracht.

Van de aardsche lente naar de hemelsche lente! De vermoeide wandelaar thuis, voor eeuwig thuis! En over de groeve ruischt het woord des Heeren: „Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan!”

☒

L. P.

BANANEN-PRAATJE

☒

ZÓO SNEL EN ZOO GOED INGEBURGERD ALS het zonnekind uit het verre Westen, dat banaan heet, is wel geen tropische vrucht geweest. Vele jaren geleden bracht de kapitein van een kleinen Britschen schoener een paar bosjes mee van Jamaïca voor zijn huisgenooten. Dat smaakte! Toen hij weer van een reis terugkwam, had hij meer bosjes bij zich, en er kwamen meer menschen, die zeiden: Dat smaakt! En toen — ja, toen is het vanzelf van „en detail” gekomen tot „engros,” totdat de import van bananen uit West-Indië, uit Pa- nama en uit Costa Rica een Europeesch grootbedrijf was geworden, waarvoor het de reeders niet te veel was, schepen te voorzien van koelkamers, en waarvoor het de spoorwegdirecties niet te veel was, witte koel- wagens te leveren voor het ongerepte vervoer. Want dat is zeker: De banaan (of wilt ge haar pisang of bacove noemen) is een heel teere passagier, die op reis veel zorg noodig heeft, wil hij zoo gezond in Europa komen als men hem in Europa liefst opeet.

Die zorg is feitelijk de eenige. De cultuur zelf eischt evenmin als de oogst bijzondere inspanning. De zon stooft de vruchten rijp, en wat er bij den pluk nog aan goudgele tint ontbreekt, wordt in speciale verwarmings- cellen wel bijgewerkt. Zoo heeft men in Liverpool een gebouw, waar 1500 millioen bananen tegelijk langzaam „gerijpt” worden door middel van nauwkeurig op

een halve eeuw zijn trouwe levensgezellin is geweest, en de vermoeide oogen van den 75-jarigen grijsaard mocht sluiten ter laatste rust.

Woelig was de zee, en de stormvlagen van den partijtwist en van bitteren tegenstand snerpden er over heen, maar dat was de buitenkant. Er was een binnen- kant; dat was de rustige haven, waar zijn „Betsy” hem opwachtte.

O neen, dat leven was niet ongelukkig; het was een gezegend leven, een gelukkig en evenwichtig leven. En al heeft de satan hem gehaat, er bestond een gemeen- schap der heiligen, die troost en verkwikking bracht. Hij werd door Gods engelen bemind, en zij zijn verheugd geweest, toen hij tot hen kwam.

Groen van Prinsterer is maar kort ziek geweest; nauwelijks een maand. „26 April ¹⁾ gingen wij voor 't laatst een wandeling doen,” schreef Mevrouw Groen later. Het klonk zoo weemoedig! Voor 't laatst!

En zij vervolgde: „Den 27sten stond het rijtuig voor de deur ²⁾ om naar de Groote Kerk te gaan stemmen. De kracht zonk weg; het rijtuig naar den dokter. 28 en 29 April nog meest op de groote boekenkamer.”

¹⁾ 1876. ²⁾ Het heerenhuis aan den Korten Vijverberg te 's-Gravenhage.